

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. I. Sancti dies emortualis non satis certus: ejus hoc die cultus apud
Surrentinos, hujusque tum in Italia, tum in Gallia antiquitas: prodigosæ,
quæ de S. Renato vulgo circumfertur, historiæ ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
J. B.

occupasse, ex Ughello necesse sit: verum tam vaga temporis, quo Probus Cajetæ sederit, notitia annuit prævalem sanctitate illustrem? Anno 916 obiisse dicitur in Sermone supra laudato; sed cum hic, ut supra dictum est, dudum post S. Probi obitum conscriptus verosimiliter fuerit, nec inde certi quidpiam elici potest. Qui proxime apud Ughellum sequitur Cajetanus episcopus, Stephanus nomine, electus dicitur anno 1031. Stephano Probum Rosettus supra citatus subjungit pag. 31 et seq.; ut adeo valde obscura sit et perturbata Cajetanorum illa ætate præsum chronologia, quod, ut dixi, saltem quoad Probum sanctitate, ut Cajetani volunt, illustrem, cujusque semper ætatis illi possederint, difficile captu est.

aliquando reliquæ, ut aliorum Sanctorum, fuerint

5 Neque vero aliunde desunt, quæ S. Probum, Cajetæ cultum, Formianum fuisse episcopum, suadeant. Jacuit jam pridem S. Probi corpus in ecclesia Cajetana cathedrali, S. Mariæ et S. Erasmo sacra, juxta corpora SS. Erasmi et Innocentii. Actum est de S. Erasmo martyre tom. I Junii ad diem 2 ejusdem mensis, ibique ostensum pag. 212 e Gregorio Magno, S. Erasmi corpus in ecclesia Formiana Gregorii ætate jacuisse, ac deinde Cajetam fuisse sæculo nono translatum, nempe sub annum 842, sub quem ob Saracenorum incursionem Formianam sedem Cajetam transtulisse dicitur Gregorius IV, defunctus anno 844. De S. Innocentio martyre actum est ad diem 7 Maii: hunc ajunt, episcopum Africanum fuisse sub Diocletione et Maximiano; ex Africa in Italiam fugere compulsum, in loco quodam Terracinensis, ut apparet, territorii, Capratia dicto, consedissee ac obiisse; ibique corpus ejus fuisse servatum, donec, ingruentibus passim in Italiam Saracenis, Cajetam pariter deportatum fuit, et in ecclesia cathedrali depositum. Basilica eadem præterea continet reliquias S. Marci, SS. Casti et Secundini, S. Eupurixæ seu Exuperixæ, et S. Albina. S. Marci episcopus Syracusanus fuit, cujus corpus, cum Saracenorum incursionibus vexaretur Sicilia, Cajetam translatum dicitur. Vide

tom. II Junii part. II, pag. 787. Similiter tom. I Julii pag. 28. SS. Casti et Secundini reliquæ aliunde Cajetam deestesse fuisse perhibentur. S. Eupurixæ miracula descripta fuere circa annum 900, ut ait Henschenius tom. III Maii pag. 575: sed ingenue fatetur illorum auctor, ignorari, ex quo loco aut patria hæc virgo oriunda fuit, aut quo modo Cajetam venerit. Denique S. Albina die 16 Decembris Formis in Campania annuntiatur in Mrl. Romano, quod ibidem sepulta sit, ut ait Ferrarius in Annotatis ad eundem diem; addens, deinde Cajetam fuisse translata.

6 Quid si igitur et S. Probus ex antiquis confessoribus fuerit, quorum res gestæ temporum seu ætate seu iniquitate ex hominum memoria sint fore deletæ, et corpus ipsius seu Formis, grassantibus per Italiam Saracenis; seu ex Africa Ariannorum aut Wandalarum tempore, seu denique aliunde aliquando Cajetam delatum fuerit, uti et de reliquis Sanctorum modo memoratorum corporibus factum fuisse, jam observavimus; indeque Cajetanis tanta sit rerum ab illo gestarum ignorantia? Sane quidem, si quis ita suspicari voluerit, non video, quo ex capite reprehendi a Cajetanis magnopere possit: maxime cum nec aliunde vero videatur absimile, Saracenos, ut in causa fuere translata Formis Cajetam sedis episcopalis, ita etiam effecisse, ut tum S. Probi, tum aliorum Sanctorum corpora Cajetam, vel in tutiorem a Saracenorum furore locum, transferrentur; et Joannes Casinensis, postea Gelasius Papa, hujus nominis II, a Papebrochio tom. I Junii pag. 217 laudatus, dicat, S. Erasmum in Formiana ecclesia fuisse sepultum a Probo episcopo; qui forte idem fuit ac Probus ille, qui apud Labbeum tom. I Conciliorum concilio Romano 2, sub Silvestro anno 324 celebrato, inter 139 episcopos ex urbe Roma, vel non longe ab illa, subscriptus legitur, quamquam non expresso sedis nomine.

Cajetam delata.

E

DE S. RENATO EPISC. CONF.

CURRENTI IN REGNO NEAPOLITANO.

J. G.

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS.

§ I. Sancti dies emortalis non satis certus: ejus hoc die cultus apud Surrentinos, hujusque tum in Italia, tum in Gallia antiquitas: prodigiosæ, quæ de S. Renato vulgo circumfertur, historiæ epitome.

CIRCA MEDIUM
SÆC. V.
S. Renatus,
quem surrentini
alii die 6 Octo-
bris,

Surrentum, Picentinorum olim caput, nunc archiepiscopalis in regno Neapolitano civitas, Tyrreno mari adjacens, Italiam Sorrento et Sorriento dicta, 6 die Octobris solemniter veneratur, quem suum sæculo v, media necdum sui parte progressu, antistitem fuisse credit, S. Renatum, suos inter patronos primo loco passim recensitum, multisque tum in Italia, tum in Gallia laudibus celebratum. Sanctum hunc Prædie Nonas Octobres,

seu hodierno die, valedixisse mundo ac super æthera evolasse, tradunt Officii ejus Ecclesiastici Lectiones, ex Ms. codice archiepiscopalis Surrentini desumptæ nostrisque decessoribus a Scipione Paulucio humanissime communicatæ. His, quantum ad mortis diem, omnino consonat Vita S. Renati, ex Collectione Vitarum Sanctorum apud RR. PP. Theatinos Neapoli nobis descripta, congruitque Codex Usuardinus Vaticanus, num. 5949 signatus, qui, teste Sollerio in Præf. ad Usuard. num. 251, caractere Longobardico in Beneventanæ

A Beneventanæ ecclesie usum, ex Usuardo, Adone aliisque collectis et copiose ex parte auctus fuit, in quo Usuardinis annuntiationibus hoc additamentum adijcitur: Pric. Non. (Octobris)... Apud Surrentum, sancti Renati confessoris, imo et episcopi, uti laudat Sollerius supplendum censuit. Adductis jam mox testimoniis haud dubie subnixus Antonius Summontæus, lib. 1 primæ partis Historiæ civitatis et regni Neapolitani edit. 2, pag. 355, hunc diem S. Renato emortualem discrete statuit, cui et ex Gallis martyrologis adstipulari ridetur eruditissimus Castellanus, Sanctum nostrum in suo Martyrologio Universali his verbis hodie annuntians: Surrenti in regno Neapolitano, S. Renati, episcopi ejusdem civitatis.

alii die præcedenti, alii vero die 12 Novembris obiisse volunt,

2 Sunt tamen vel inter ipsos Italos haud ita pauci, ut puta David Romæus in Opere, cui titulus: Quinque divi custodes ac præsidēs urbis Surrenti pag. 261, Ferrarius in Catalogo Sanctorum Generali pag. 391 et in illo Sanctorum Italiæ pag. 631, Julius Cæsar Capacius part. III tom. IX Antiq. et Historiæ Italiæ col. 407, Ferdinandus Ughellus tom. VI Italiæ Sacræ auctæ col. 596, aliique auctores, qui diversum ab assignato emortualem diem Sancto adscribunt, nempe Octobris, prout inter Prætermisissos eo die lectorem monuimus. Hos cum prioribus in concordiam adducere, spectata nempe diei civilis diversa, quam secuti fuerint, computandis ratione, in primis facile esset, si modo ex cævis supparibusve monumentis, Renatum die 5 Octobris post solis occasum Cælitum sedibus exortum fuisse, constaret; verum enimvero, cum nec ea, quæ classica et pura dicimus, Martyrologia Præsulem nostrum commemorent, nec ulla congruæ antiquitatis indubieque fidei documenta ejus obitus annum determinent, nedum emortualem diem tam prope circumscribant; de eo pluribus disputare, haud operæ pretium fuerit. Quapropter nec controversiam aliam, quæ laudatos scriptores inter et Andegavenses est, hic discutere ac definire visum est, cum Andegavensis ecclesiæ monumenta scriptaque in Galliis Usuardina aliquot auctaria, quæ die 12 Novembris Renatum Surrenti defunctum adstruunt, quo nempe die sacra ejus pignora a Rainaldo, Andegavensi episcopo, translata fuerunt, non ea antiquitate prædita sint, ut his sat tuto, quantum ad emortualem Sancti diem attinet, habere fidem liceat, repugnantibus præsertim non paucis, quæ antea laudavimus, vel parvis ponderis vel altioris etiam antiquitatis testimoniis. Plura, si lubet, eo spectantia vide pag. 58 et 74 Apologiæ Andegavensis capituli, quam pro S. Renato inscriptam adversus Joannem Launoyum anno 1650 edidit Jacobus Eviglonius, Gallice Eveillon dictus, sæpe mihi de rebus aliis infra conveniendus laudat Andegavensis ecclesiæ canonicus.

de quo tamen hoc die agere visum est,

3 Ut ut ergo sit de emortuali Sancti tempore, quod communiori scriptorum consensu sub seculum v. media sui parte provecum, inque hunc vel præcedentem diem relatum inveni, ego, spectata potius ipsius diei, quo in emortuali loco Ecclesiasticum cultum habet, obvia ac congruenti ratione, hodie de S. Renato disserere decrevi, quæque decessores nostri plus semel in diem 12 Novembris, Andegavi Renati cultui sacrum, expendenda remiserunt, ea hic ad criticæ trutinam una opera revocabo, sic tamen, ut, tametsi non quælibet de eo vulgata pro certis habeam, nihil tamen propterea seu virtutum ejus splendori, seu veræ sanctitati detractum velim, idque, sive unus idemque

Sanctus sit, qui, testibus Surrentina et Andegavensi ecclesiis, Surrenti hoc die, atque Andegavi 12 Novembris colitur; sive a Surrentino Præsule omnino diversus adstrui debeat Andegavensis Renatus; quæ res ad postremum diem definiri tutius poterit, cum Galliæ Christianæ auctæ tomus ille in lucem prodierit, qui Andegavenses episcopos aliosque Turonensis archiepiscopi suffraganeos, additis more solito instrumentis, complecti debet. Interim, cum sine solido in contrarium testimonio ab utriusque mox memoratæ ecclesiæ communissimaque scriptorum sententia pedem referre nefas sit, Renati, ut unius ejusdemque Sancti, in Italia Galliisque cultum demonstrare pergo, ad ejus præclara gesta prodigiæque ei adscripta mox pertracturus.

4 Præter Ecclesiastica, quæ tum Surrenti, tum Andegavi, de S. Renato recitari jam pridem solent, Officia, ejusque in Martyrologiis, ut non classicis, annuntiationes, ejus cultum manifeste etiam probant erectæ in Italia Galliisque sacræ aedes, Renati nomine ac patrocinio nobiles, quarum apud Ughellum laudatum tom. VI Italiæ Sacræ col. 596 et apud Eviglonium in memorata Apologia pag. 116 et seq. mentio fit, firmatque eum non mediocriter Andegavensium ab octo circiter sæculis, Italorum vero ab ipso saltem Christianæ ævæ sæculo VII stabilita erga Præsulem nostrum, ut Surrentinæ urbis tutelarem sanctum, religio; cui, quantum ad hos attinet, pro testimonio sit, quod Radoaldus, Beneventanus dux, cum sub annum 645 Surrentum obsideret, SS. Renati et Valerii sepulchris aurum argentumque, quo sic, ut falso tamen rebatur, conciliatis sibi Sanctis, potiri urbe posset, suppliciter obtulisse legatur, quæ tamen munera postero die extra sacram his patronis aedem, non paucos, ut videtur, ante tempore exstructam, veluti Cælitibus invisa, projecta reperit. Quibus accedit, quod ejusdem ducis milites nonnulli, eandem aedem sacram deprædandi animo ingressi, temeritatis suæ penas mox luerint, ac demone correpti ad Sanctorum tumultum exspirarint, uti apud Ughellum laudatum col. 600, et apud eruditissimum Assemanum tom. II Scriptorum Italiæ Historiæ pag. 184 in laudat ab iis veteri instrumento fusius narratur. Testimonia multa, quæ ad probandam Andegavensium antiquam in S. Renatum pietatem Eviglonius pag. 58 et 78 producit, mitto hic recensere, cum ne ipse quidem Launoyus, Eviglonii antagonista, diffiteatur, a Raynonis, Andegavensis episcopi, temporibus, seu saltem ab ineunte sæculo X delatum in Galliis S. Renato cultum fuisse, cujus tamen Antistitis prodigiosam historiam non satis habere virum in duplici sua Dissertatione asseruit, multisque argumentis probare nisus est.

5 Et sane, si, quam est certa Sancti nostri Ecclesiastica veneratio, tam esset dubio immunis, quæ de eo vulgo circumfertur, historia, nec summe temeritatis notam apud Christianos eruditos evasisset geminæ Dissertationis auctor Launoyus, sed neque Romæ, ubi alia quedam ejus Opuscula damnata fuere, hoc ejus Opusculum, quo historiam illam intrepide discutit et oppugnat, ab omni censura mansisset intactum. Verum, ut, quod res est, dicam, tametsi Eviglonius, velut pro aris focisque dimicans, Apologiam pro S. Renato in lucem protulerit, quæ adversus eum acerrime insurgens omni molimine contendit, non tantum Sanctum nostrum Andegavensem prius, quam Surrentinam cathedram aliquamdiu tenuisse, sed

AUCTOR
J. G.

jam pridem in Italia Galliæque Ecclesiasticum cultum certo habuit;

E

F

non tamen certa est prodigiosa ejus historia,

cum

AUCTORE
J. G.

eum etiam (qua de re potissimum questio movetur) S. Maurilii precibus ex sterili et grandæva matre natum, elapso a sua morte septennio, ad viros esse reversum, quod omnium ætatum tabulis ac monumentis testatum esse, contendit idem Eviglonius; ea tamen, quæ probanda susceperat præfatus canonicus, apud peritiores artis criticæ viros minime evicit, ut proin non parum mirer, recentiore Gallicanæ ecclesiæ historiographum Longuevallium tom. II, pag. 79 in hunc modum Gallicè scripsisse: Visis iis, quæ utrimque (a Lauvayo, ut opinor, Eviglonio aliisque) scripta fuerunt, censem standum esse ecclesiæ (Andegavensis) traditione. Rectene, an secus, ita censuerit eruditus scriptor, mox dicenda aperient. Ego interim jam nunc in antecessum profiteor, me sine certioribus, quam quæ hactenus ab Eviglonio, Romæ aliisque producta sunt, testimoniis assentiri iis non posse, quæ tum de Sancti ortu, tum de ejus post elapsam a morte septennium anastasi, deque Andegavensi episcopatu aliquandiu præclare gesto, ab Andegavensibus aliisque scriptoribus passim traduntur. Etenim, ut S. Augustini verbis lib. in contra Academicos cap. 1 utar, si negotium nostrum non leve aut superfluum, sed necessarium ac summum sit, magnopere quærere veritatem, meliusque sit, ipso teste lib. de Vera Religione cap. 55, qualecumque verum, quam quidquid pro arbitrio fingi potest, malo stabilita S. Renati Ecclesiastica veneratione contentus esse, quam, reclamante veritate, ea suis testimoniis satis firmata aut historice certa dicere facta, quorum pars magna, si nulam simplicemque eorum narrationem credidas, subleste fidei indicia præ se fert quam plurima.

quæ ex Mss. codicibus Andegavensibus ac Parisiensibus,

6 Ut autem de controversia recte judicet eruditus lector, rerum, de quibus hic disserendum est, seriem ipsimet primi narratoris verbis, quæ non S. Gregorii Turonensis, sed scriptoris, a Renati ætate multo longius remoti, esse infra ostendam, fideliter huc ex parte transcribo. En illa ex cap. 6 Vitæ S. Maurilii, prout in secunda geminæ Dissertationis editione pag. 34 et seqq. ex Mss. Codicibus Andegavensibus et Parisiensibus recensentur. Andegavensis territorii matrona quadam pernobilis (Andegavensibus Renonia, Surrentinis Bononia dicta) nexa jam vinculo conjugali (cum viro nobili, nomine Honorato Chgotedro, ut nempe vulgo volunt) ex tempore suæ copulationis sterilis permanebat, quæ, dum pro adipiscenda prole Dominum precaretur assidue, et nequaquam votum suum obtinere valeret, ac procederet natura in annos desperationis adepturæ jam prolis, ad beatum virum (S. Maurilium seu Maurilionem, Andegavensem episcopum) se tota mente convertit, sedulo flagitans, ut, quod illa non merebatur, ipse apud Dominum suis meritis et intercessionibus obtineret, et, si suis precibus seni fæminæ filium impetrare potuisset, ipsum se Domino oblaturam et perpetuo servitutum, tota fide ac voto pollicebatur. Intuens autem vir beatus mulieris mentem et fidem ac fletum ubertatem, nihilque apud Dominum impossibile esse confidens, qui partum vetulæ Saræ, et ad petitionem Heli sacerdotis filium, Samuelem scilicet prophetam, sub sponsi voto sterili concessit Anna, Dominum pro fæminâ precaturus accessit, exaudivitque Dominus virum, et deprecanti fæminæ conceptum dedit et partum, quem illa, sicut promiserat, Domino consecravit habendum, mirum, ut volunt, S. Renatum nostrum.

* lege adipiscende

* supple cum

7 Quale vero quantumque miraculum super eundem Puerum Dominus per beatum Maurilium, postquam sanctæ Andecavensis ecclesiæ episcopalis honorem accepit, operatus est, ad corroborandam fidem fidelium, licet illud beatus Fortunatus propter minus credentes omiserit, imo, quia verum est, et res est digna memoria, non tacebimus. Quod tamen, quia post acceptum episcopatum idipsum pro eo Dominus fecit, suo in loco melius exponemus. Deinde cap. 46 Vitæ S. Maurilii ita rem prosequitur: Sequenti siquidem die beato Maurilio antistite in eadem beati Petri Apostoli basilica sancta solemnia celebrante, advenit cum moriente puero matrona, cui quondam sterili eundem, ut nasceretur, ante episcopatum apud Dominum suis meritis obtinuerat, postulans, ut Filio suo, quem Domino habendum obtulerat, manuum suarum impositione Spiritum Sanctum daret, antequam obiret. Sed, remorante in sancta Corporis et Sanguinis Christi consecratione paululum præsule, Puer excessit. Quantum vero miraculum super eundem Puerum post septimum depositionis ipsius annum per potentissimum antistitem beatum Maurilium Dominus operari dignatus est, quanquam, uti jam diximus, illud Fortunatus omiserit, nos tamen minime reticebimus, quod verum esse scimus, quia ad gloriam Christi laudemque antistitis sui (Maurilii) res est digna describi. Ac demum idem scriptor post locos aliquot communes, quibus summam Dei potentiam laudat, sic tandem admirabilis hujus historie Prologum concludit: Miraculum ergo qui non istud firme crediderit, quod in Sanctis et per Sanctos suos alia multa, quæ, ut præmisimus, Dominus operari dignatus sit semper et operetur, nequaquam credere valebit. Et sane, beato Papa testante Gregorio, fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum.

8 Sed ad rem ipsam cum scriptore illo paulo propius accedamus. Ita mox ille: Beatissimus igitur Maurilius, expleto sanctæ solemnitatis capitulo, obituque Pueri, qui absque chrismatibus dono excesserat, præcognito, totum id suæ desitudini deputavit, lacrymis multo tempore irremediabilibus suæ culpam lugens inobedientie. Cui cum nec ista sufficerent, diu multumque, quid ageret, secum animo collectante, tandem reperit, quod inter concives tantæ negligentie piaculum plene expiare nequiret, ni singularis elapsus patriam propriam civesque relinqueret. Tali igitur reperto consilio, occulto exinde semetipsum eripuit et sanctarum reliquiarum, quibus sancta Andecavensis mater ecclesia decorabatur, secum claves exportans. Cum autem pervenisset ad mare, divina omnipotentis Dei providente clementia, qui manebat in littore, diem transitus sui exaravit in lapide, sicque ascensa puppi inchoati itineris cepit maturator existere. Cumque processisset in altum, et quare reliquiarum claves secum detulerit, cogitaret, insidiante humani generis inimico, ut dolorem sancto Viro super dolorem imponeret, repente claves de manibus elapsæ submerguntur in æquore. Tunc cum lacrymis id fertur exclamasse Maurilius, quod postea rei probavit eventus: Nisi, inquit, has iterum claves videre meruero, patriam urbemque nunquam repetam, quam effugio. Transmisso igitur mari, quo, quis esset, abscondere potuisset, mutato habitu, uni regionis principum adhæsit, professus se hortulanum

D
recitatis propriis eorum verbis,

E

partim referatur,

* et abundat

A lanum fore, quatinus corpus, quod jejuniis, vigiliis et orationibus castigare decreverat, ne ex toto deficere potuisset, proprio labore pavisset. *Hæc pro specimine retuli scriptoris verba, ut ne quis nimium miretur, cum ex ejus narratione cetera his multo magis a vero aliena compendio recitavero.*

ac partim ex
iisdem

9 Si narrantem audire pergamus, Andegavenses, innoxii tamen, suo pastore misere orbat, crebris visionibus intentatisque minis cælitus præmonentur, suam celerius urbem subvertendam esse, nisi Maurilium (a quo, ut dein subdit, post elapsam a sua morte septennium ad vivos revocandus erat S. Renatus) circumquaque perquirerent. Hinc ex nobilium plebeiorumque communi senatus consulto quatuor virtute fideque insignes viros quaquaversum per Europam legatos mittunt, interposito interdico, ne, nisi proprium invenissent patronum et pastorem suum, revertantur in patriam. Hi, totius ferme Europæ urbes oppidaque et vicos perscrutati, septimo demum anno, re infecta, in Galliam redeunt, et, quæ res sibi tandem ex votis cessit, divino ductu ad portum Oceani maris in Britannia Minori avido cursu perveniunt, cumque in littore navim præstolantes resident, in silice scripta reperiunt verba hæc: Hic transit Maurilius, Andegavorum episcopus. Vertitur in fiduciam timor, in gaudium luctus. Læti navim conscendunt, et ecce tibi, haud procul a littore immanis piscis e mari in navim prosilit, quem cum exenterant, reliquiarum Andegavensium claves, quas Maurilius perdidit, attoniti reperiunt. Novus hinc animum motus, Maurilium mari submersum asserentibus nautis; at sollicitis legatis adest, velut e machina Deus, qui eos per visum admonet, ut metum deponant nec de itinere revertantur: futurum, ut quam primum Maurilium inveniant. Ergo angelico ductu in Angliam jam impulsus, ad aulam principis, quocum Maurilius habitabat, recto itinere festinant, ubi pastorem suum proprio nomine vocari audiunt, et olera ad regis usum ferentem aspiciunt. Mox illi ad agniti pastoris pedes sese prosternere, magnoque fletu rogare, ut, nisi supremum præstolaretur Andegavensium exitium, propriæ subveniat ecclesiæ; ad hæc respondent Maurilio, volo se ac juramento obstrictum esse, ut, nisi quas amiserat, claves videret, in patriam nunquam revertetur, illi has opportune præsulci exhibent, idque tandem consequuntur, ut Maurilius, quem angelus in visu legatis parere jusserat, et Renatum ad vivos revocatum iri pollicitus erat, secum in Gallias solvat, multis a rege muneribus prius ditatus et stupentibus ad rei eventum, qui undequaque accurrerant, Angliæ populis.

compendio
exhibetur,

10 Ita multo prolixiore oratione præfatus scriptor, mox subdens, non minori gloria, quam ex Anglia discesserat, Maurilium in propria exceptum fuisse patria: Taliterque, inquit, propriam regressus ad urbem, nimirum spectantibus turbis, de Domini promissione securus venit ad Pueri (S. Renati) tumulum, quo rastris discooperato, invocat diutissime plangentibus Christum. Tandem autem, expleta cum lacrymis oratione, uterque consurgunt, Maurilius de oratione et Puer de morte, quem septiformis Spiritus gratia consecratum, ex eventu vocavit RENATUM. Qui, divinis cultibus illico mancipatus et a beato Maurilio diligentius eruditus, tantis promeruit florere virtutibus, ut post Maurilium pontificalem Andegavensium ecclesiæ cathedram, et posthumus sortiretur et hæres. Quod si quis

fortuito æstimaverit fabulosum, Andegavensem recurat ad urbem; ibi enim inveniet pretiosissimum confessorem Christi Maurilium immensis virtutibus florentem, et nec minus Renatum antistitem, successorem ipsius, miraculis coruscantem, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat omnipotens Deus per infinita sæcula sæculorum. *Habes, erudite lector, ipsum fontem, unde sua hauserunt Marbodius Redonensis, Ulgerius Andegavensis, Petrus Cluniacensis, Petrus Cantor, Vincentius Bellovacensis, Petrus de Natalibus, S. Antoninus, auctores Lectionum Andegavensium et Surrentinæ ecclesiæ alique, qui a sæculo XII usque ad XVIII, vel ligato, vel soluto stilo, mirabilem S. Renati anastasin celebrarunt; de quorum auctoritate infra sermo erit, ubi reliqua, quæ de S. Renato vulgo circumferuntur, priori narrationi subjuxero, ut deinde ex ordine singula examinentur, et, quantum quæque fidem mereantur, dispiciat prudens lector.*

AUCTOR
J. G.

11 De his audiatur ipsemet auctor Apologiæ capituli ecclesiæ Andegavensium pro S. Renato episcopo suo pag. 55: Septimum, inquit, testimonium est ecclesiarum diocesis Andegavensium, quarum antiqui Lectionarii manuscripti et Breviaria excusa omnium editionum, post descriptum miraculum ortus et suscitationis Renati, perhibent, eum, domestica disciplina sancti Maurilii ad pietatem informatum, tantis progressus in omni genere virtutum fecisse, ut omnibus admirationi et amori esset, atque imitatione sanctitatis magistri vulgo ALTER MAURILIUS appellaretur: eundem clero Andegavensium ecclesiæ adscriptum, cum majora in dies ederet virtutum exempla, Maurilio vita functo, consentientibus cleri populique suffragiis, episcopum in ejus locum fuisse suffectum: atque ita, cum in summo candelabro dignitatis ecclesiasticæ esset collocatus, non tantum splendore sanctitatis eluxisse in universam familiam suam, sed miraculorum gratia a Deo donatum, morbos oratione curasse, leprosos mundasse, demones de obsessis corporibus depulisse; inter hæc tamen adeo demisse de se sentientem, ut, quidquid præclari egisset, premi silentio vellet, universam diocesis suæ administrationem et bene gestarum rerum gloriam ad Maurilium auctorem referendo.

cui ex aliis
scriptis ejus
gestorum,

E

12 Addunt præterea (inquit auctor Apologiæ pag. 56) eum (S. Renatum) rebus prudenter in episcopalis curæ administratione constitutis, sancta Apostolorum limina visitasse: indeque cum Surrentum profectus elongasset se fugiens, ut maneret in solitudine (quod ex monumentis sanctæ ecclesiæ Surrentinæ discimus) ibi rogatu civium hæsisse, solitariam vitam agendo: ac brevi, erumpente in publicum fama sanctitatis, concursum ad eum factum ex omni circa regione ægrorum, quorum corporibus cum sanitate oratione redderet, animarum etiam saluti piis hortationibus consulebat: tandemque etiam ejus sedis episcopatum, communi civium consensu sibi delatum, sancte feliciterque gessisse; ac demum, prædicta die obitus sui, ibidem plenum honorum operum decessisse; cui sanctum Valerium successisse refert ex tabulis ecclesiæ Surrentinæ Philippus Ferrarius in nova Topographia Martyrologii Romani. Elatus est publico funere, et sepultus in eadem ipsa ædicula, quam vivens tenuerat, secundum muros urbis, in ejusque memoriam eodem

F
obitus, sepul-
tura,

AUCTORE
J. G.

asserta ad
Andegavenses
corporis
translationis,

eodem in loco cives ingenti opere templum ædificaverunt, quod multis postea miraculis nobilitatum fuit, ut inferius referemus.

43 Pergunt libri nostri narrare (ita laudatus scriptor pag. 57) clerum et populum Andegavensem legatos de repetendo corpore Pastoris sui Surrentum misisse (quo tempore id acciderit, compertum non est) et, recusantibus Surrentinis, summi Pontificis auctoritatem implorasse, ut id juberet reddi; quo jubente, legatis concessum, ut id asportarent, ac, ne qua vis in itinere fieret, præsidium militare iis adjunctum: ita revectum in patriam corpus sancti Renati, ab Andegavensibus solenni supplicationis pompa exceptum, in ecclesiam sancti Maurilii illatum fuisse, et in capsâ conditum idoneo loco ad fidelium venerationem pridie Idus Aprilis (quo die translationis ejus memoria anniversaria solemnitate apud nos celebratur) præsentibus episcopis Corisopitensi ac Venetensi, abbatibus et nobilibus viris permultis cum magna populi frequentia. Hactenus præfatus auctor Apologiæ, qui mox ex monumento, in membrana exarato, subdit pag. 58 et 59, S. Renati corpus Andegavi de una in alteram, ut conjicio, capsam translatum fuisse a Rainaldo, episcopo Andegavensi, secundo Idus Novembris, postea revelatum anno Christi 1012, examinatum anno 1082, ac rursus anno 1151; denuo revisum anno 1255, quo et repositum in capsâ argento deaurato de novo tecta, ac demum anno 1601, quo sacra ejus pignora, quæ ex Calvinistarum impio incendio reliqua erant, in novam capsam, auro gemmisque ornatam, recondita fuerunt; ubi, ipso teste, ad sua usque tempora quieverunt.

et contra inventi anno 1603 in Surrentina ecclesia ejusdem corporis narratio adjungitur.

44 Ceterum, quid et Itali de S. Renati corpore tradant, juvat hic recitare, ut ne de controversiâ, infra discutiendâ, statu lectorem quidquam lateat. Ita de eo Ughellus tom. VI Italiæ Sacræ auctæ col. 596: Magna, inquit, est controversia inter Surrentinos et Andegavenses de existentia corporis S. Renati. Surrentini apud se ex Actis ejusdem, ac traditione patrum, tum ex nupera inventione servatum volunt. Andegavenses in ecclesia cathedrali Renati se exuvias sacras venerari dicunt. Porro de nupera corporis ejus Surrenti inventione hæc ibidem habet: Anno mdciii, seu biennio post ultimam translationem Andegavensem, in eadem basilica (Surrentina S. Renato dicata) inventa sunt Sanctorum horum episcoporum (Renati et Valerii) corpora, et autoritate Sacrorum Rituum Congregationis solenni ritu sub primario altari condita sunt hæc inscriptione proloquente:

Alexander Cardinalis Florentinus.

Sanctorum Episcoporum Renati et Valerii Surrentinæ civitatis, ejusque patronorum corpora, quæ sub primario altari basilicæ veteris collocata fidelium antiqua traditio credidit, atque colit, inventa sunt sine nomine sub eodem altari, nec alia ab illis existimata, Apostolica autoritate in novam ecclesiam translata sub primario itidem altari sunt solenni ritu recondita a monachis hujus monasterii Congregationis Casinensis anno Salutis mdciii, die xiii Novembris, ex decreto Apostolicæ Congregationis Sacrorum Rituum sub die xxi Augusti mdciii.

Atque hæc sunt totius controversiæ, de S. Renato ejusque reliquiis jam pridem motæ rursusque hic movendæ, præcipua capita, quorum singula nunc expendere lubet pro eo quærendâ atque candidè asserendâ veritatis studio, quo nihil sacræ profanæve historiæ commentatori antiquius potiusve esse debet. Rem ipsam aggredior.

§ II. Prodigiosæ S. Renati historiæ nullus sat antiquus auctor patrocinari ostenditur.

Si recitatem num. 6 et 4 seqq. admirabilem de S. Renati ortu et anastasi historiam synchronis aliquis aut saltem subæqualis scriptor, puta Venantius Fortunatus, Gregorius Turonensis aliisque ei coævus, auctoritate ac fide sua munivisset; si vel Justus presbyter, qui S. Magnobodo præluxit, vel ipse Magnobodus, qui annis ab obitu S. Maurilii plus minus ducentis hujus Vitam scripsit, tam memorabile factum, sin minus particulatim, utcumque saltem verbis generalibus retulisset; si denique alius quilibet huic compar, nec contemnendus, auctor ejusdem facti meminisset; certe a Launoyi, severioris in multis aliis Aristarchi, partibus non starem, ut contra illius historiæ substantiam, tametsi non qualibet adjuncta, cum Eviglonio aliisque nonnullis tuendam susceperem. At vero, præterquam quod certum habeam, nullum auctorem synchronum præfate historiæ patrocinari, ne ullum quidem subæqualium scriptorum genuinum testimonium produci pro ea potest, quod nunc contra adversarios ostensum eo. Etenim in ipsa etiam hypothesi, quod Venantius Fortunatus Vitam aliquam S. Maurilii elucubrasset, eum tamen nihil omnino de prodigiosa Sancti nostri anastasi meminisse, ne alia inutiliter argumenta congeram, ipsemet scriptor, qui eam primus retulit, verbis, num. 7 recitatis, apertissime fatetur. Hæc rursus audi et expendite, erudite lector: Quale vero quantumque, inquit, miraculum super eundem Puerum (S. Renatum) Dominus per beatum Manrilium, postquam sanctæ Andegavensis ecclesiæ episcopalis honorem accepit, operatus est, ad corroborandam fidem fidelium, LICET ILLUD BEATUS FORTUNATUS propter minus credentes OMISERIT... non tacebimus. Et rursus paulo infra: Quantum vero miraculum super eundem Puerum, post septimum depositionis ipsius annum per potentissimum antistitem, beatum Maurilium, Dominus operari dignatus est, QUANQUAM, UTI JAM DIXIMUS, ILLUD FORTUNATUS OMISERIT, NOS TAMEN minime reticebimus. Ex quibus cum, fatente ipsomet hujus miraculi primo assertore, certa certior evadat prima nostra de Fortunato assertio, nec alia genuina ejus verba allegari possint, quæ miraculosum S. Renati ortum testentur, ad S. Gregorium Turonensem, quo præcipue Eviglonius cum suis nititur, lubens festino.

46 Hunc memoratæ historiæ testimonium non præstitisse, tametsi totis viribus id contendat jam mox citatus Eviglonius, in hunc modum demonstro. Si nec Prologus Vitæ S. Maurilii, nec ipsa hujus

Prodigiosam S. Renati historiæ nec Fortunatus tradidit.

F

nec Gregorius Turonensis,